

Ieteikumi kredītiestādēm klientu līdzekļu un labklājības izcelsmes noteikšanai

Saturs

Ievads	1
1. Jēdzienu "līdzekļu izcelsme" un "labklājības izcelsme" saturs.....	2
2. Klientu labklājības un līdzekļu izcelsmes noskaidrošana juridiskās un fiziskās personas izpētē	3
3. Labklājības izcelsmes noskaidrošana.....	4
3.1. Labklājības izcelsmes noskaidrošana, uzsākot darījuma attiecības.....	4
3.2. Labklājības izcelsmes noskaidrošana darījuma attiecību laikā	5
4. Līdzekļu izcelsmes noskaidrošana	6
4.1. Līdzekļu izcelsmes noskaidrošana, uzsākot darījuma attiecības	6
4.2. Līdzekļu izcelsmes noskaidrošana darījuma attiecību laikā.....	7
5. Klienta līdzekļu izcelsmes izpētes rezultātu atzīšana un pieņemšana.....	10

Ievads

1. Finanšu un kapitāla tirgus komisija (tālāk tekstā – Komisija) ir izstrādājusi ieteikumus kredītiestādēm un ārvalstu banku filiālēm (tālāk tekstā – kredītiestādes) klientu līdzekļu un labklājības izcelsmes noteikšanai (tālāk tekstā – Ieteikumi), lai sekmētu vienotu kredītiestāžu izpratni par īstenojamajiem pasākumiem klientu līdzekļu un labklājības izcelsmes noteikšanai un lai pēc iespējas novērstu kredītiestāžu iesaistīšanu noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijā un terorisma finansēšanā (tālāk tekstā – NILLTF), kā arī šādu darbību mēģinājumā.

2. Komisija izdod šos ieteikumus, lai:

2.1. skaidrotu normatīvajos aktos paredzētos pasākumus klientu līdzekļu un labklājības izcelsmes noteikšanai;

2.2. sniegtu ieteikumus, pamatojoties uz labāko praksi noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas jomā.

3. Ieteikumi sagatavoti, apkopojot Komisijas pārbaudēs konstatētās nepilnības un labās prakses piemērus klientu līdzekļu un labklājības izcelsmes noteikšanai, kā arī ārvalstu organizāciju ieteikumus (*Financial Action Task Force* (tālāk tekstā – FATF) rekomendācijas un vadlīnijas, kā arī Pasaules Bankas ieteikumus), vienlaikus ņemot vērā starptautisko un Latvijas Republikas

normatīvo aktu (piemēram, Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likuma un Finanšu un kapitāla tirgus komisijas 27.08.2008. normatīvo noteikumu Nr. 125 "Klientu padziļinātās izpētes normatīvie noteikumi" (tālāk tekstā – Noteikumi) prasības).

1. Jēdzienu "līdzekļu izcelsme" un "labklājības izcelsme" saturs

4. Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likuma (tālāk tekstā – NILLTFN likums) 19. pants paredz, ka, uzsākot darījuma attiecības, likuma subjekts nepieciešamības gadījumā noskaidro, kāda ir klienta līdzekļu izcelsme un materiālo stāvokli raksturojošās labklājības izcelsme. Jāuzsver, ka jēdziens "labklājības izcelsme" NILLTFN likumā tika iekļauts ar Saeimas 2014. gada 13. augustā pieņemto likumu "Grozījumi Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likumā". Pirms minētajiem grozījumiem NILLTFN likumā tiešā veidā atsevišķi netika izdalīti jēdzieni "klienta finanšu līdzekļu izcelsme" un "klienta labklājības izcelsme", bet tika lietots vispārīgs jēdziens "līdzekļu izcelsme" (NILLTFN likuma 19. pants un 30. panta pirmās daļas 3. punkts) vai līdzīgi jēdzieni "naudas vai citu līdzekļu izcelsme" (NILLTFN likuma 32. panta piektā daļa), "naudas līdzekļu izcelsme" (Noteikumu 27.1. un 27.2. punkts). Savukārt vienīgi NILLTFN likuma 41. pantā attiecībā uz ziņu pieprasīšanu no reģistriem tika lietots jēdzienam "labklājības izcelsme" līdzīgs jēdziens "mantiskais stāvoklis".

5. NILLTFN likuma 19. pants attiecībā par jēdzienu "labklājības izcelsme" norāda, ka tas raksturo klienta materiālo stāvokli, taču, lai atklātu precīzāku jēdzienu "labklājības izcelsme" un "līdzekļu izcelsme" saturu, jāizmanto arī starptautiskos dokumentos sniegtie šo jēdzienu skaidrojumi. Starptautiskos dokumentos¹ attiecībā uz likuma subjekta klienta izpētes pienākumu arī atsevišķi tiek lietoti jēdzieni "klienta līdzekļu izcelsme" (angļu valodā – *source of funds*) un "klienta labklājības izcelsme" (angļu valodā – *source of wealth*). Skaidrojumi par jēdzieniem "līdzekļu izcelsme" un "labklājības izcelsme" tiek sniegti Pasaules Bankas ieteikumos bankām par politiski nozīmīgām personām, kā arī FATF vadlīnijās par politiski nozīmīgām personām².

6. Ar jēdzienu "klienta līdzekļu izcelsme" tiek saprasti līdzekļi, kurus klients ieguvis saistībā ar noteiktām darījuma attiecībām vai konkrētu darījumu un kuri ir pamats darījuma attiecību nepieciešamībai starp klientu un kredītiestādi. Piemēram, tie var būt līdzekļi, kurus klients ieguvis no īpašuma pārdošanas un nolēmis tālāk investēt finanšu produktos. Savukārt ar jēdzienu "klienta labklājības izcelsme" tiek saprasti līdzekļi, kurus klients ir ieguvis ilgstošā laika periodā un kuri veido klienta kopējo labklājības līmeni (līdzekļu vērtību). Labklājības izcelsmes noskaidrošanas gadījumā uzsvars tiek likts uz informācijas iegūšanu par klienta aktivitātēm, kas raksturo, kā klients ir ticis pie turīguma. Piemēram, klienta labklājības izcelsmi var veidot no

¹ Skat., piemēram, <http://www.wolfsberg-principles.com/privat-banking.html>.

² Skat. http://www-wds.worldbank.org/external/default/WDSPContentServer/WDSP/IB/2010/04/27/000333038_20100427011931/Rendered/PDF/542500PUB0Expo101Official0Use0Only1.pdf 47. lpp. un <http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/recommendations/Guidance-PEP-Rec12-22.pdf> 20. lpp.

mantojuma iegūti līdzekļi un pēdējo 10 gadu laikā veidotie uzkrājumi no algas. Klienta rīcībā esošo līdzekļu izpētes noskaidrošanas pienākums normatīvajos aktos ir noteikts gan klientu sākotnējā izpētē (skat. NILLTFN likuma 19. pantu un Noteikumu 22.1. punktu), gan klientu izpētes darījuma attiecību laikā (skat. netieši NILLTFN likuma 20. panta pirmās daļas 1. un 2. punktu, kā arī Noteikumu 23.3. punktu). Ņemot vērā, ka katrā no klienta izpētes posmiem iegūstamā informācija un tās apjoms var būt atšķirīgs, klientu līdzekļu un labklājības izcelsmes noskaidrošanas pienākuma saturs tiks aplūkots atsevišķi pa posmiem – uzsākot darījuma attiecības ar klientu un darījuma attiecību laikā.

2. Klientu labklājības un līdzekļu izcelsmes noskaidrošana juridiskās un fiziskās personas izpētē

7. Jēdziens "labklājības izcelsme" starptautiskos dokumentos³ pamatā tiek minēts gadījumos, ja tiek runāts par fizisko personu (politiski nozīmīgu personu) ienākumiem, minot to vienlaikus ar jēdzienu "līdzekļu izcelsme". Saskaņā ar latviešu valodas skaidrojošajā vārdnīcā sniegto skaidrojumu labklājība ir dzīves apstākļi, materiālais stāvoklis, kam raksturīga pārticība, arī nodrošinātība⁴.

8. Ņemot vērā minēto un to, ka labklājības izcelsme veidojas ilgstošā laika periodā, veidojot personas kopējo labklājības līmeni, jēdziens "labklājības izcelsme" būtu attiecināms uz fiziskās personas gūtajiem ienākumiem. Savukārt juridiskās personas (uzņēmuma) darbības mērķis ir peļņas gūšana, attiecīgi peļņu novirzot uzņēmuma attīstībai vai to īpašnieku ienākumiem (labklājībai), un tās mērķis tiešā veidā nav veidot uzņēmuma labklājību jeb materiālo stāvokli, bet gan nodrošināt ienākumus īpašniekiem. Uzņēmums kalpo kā līdzeklis īpašniekam labklājības veidošanai. Līdz ar to uzņēmuma līdzekļu aprīte ilgstošā laika periodā un tā konta apgrozījuma atbilstība uzņēmuma darbībai pamatā tiks vērtēta nevis no labklājības izcelsmes skatupunkta, bet gan izvērtējot klienta saimniecisko darbību. Biedrības un nodibinājumi tiek veidoti statūtos vai dibinātāja noteiktā mērķa sasniegšanai, kam nav peļņas gūšanas rakstura, un arī šajā gadījumā tās mērķis nav tiešā veidā nodrošināt biedrības vai nodibinājuma labklājību.

9. Jāuzsver, ka arī juridiskās personas izpētes ietvaros, vērtējot juridiskās personas norādītā patiesā labuma guvēja atbilstību, kredītiestādei var būt nepieciešamība noskaidrot patiesā labuma guvēja labklājības izcelsmi, jo Noteikumu 26.1. punkts paredz, ka, lai pārliecinātos, ka klienta norādītais vai finanšu iestādes noskaidrotais patiesais labuma guvējs ir klienta patiesais labuma guvējs, kredītiestāde var iegūt papildu informāciju par patiesā labuma guvēja mantisko stāvokli.

---

³ Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvas 2005/60/EK par to, lai nepieļautu finanšu sistēmas izmantošanu nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanai un teroristu finansēšanai, 13. panta 4. punkta "c" apakšpunkts paredz, ka dalībvalstīm jānosaka likuma subjektiem pienākums veikt atbilstīgus pasākumus, lai noteiktu politiski nozīmīgas personas labklājības izcelsmi un līdzekļu izcelsmi, kas tiek izmantoti komercdarbības attiecībās vai darījumā. FATF 12. rekomendācijas "c" punkts paredz pienākumu attiecībā uz politiski nozīmīgām personām veikt atbilstošus pasākumus labklājības izcelsmes un līdzekļu izcelsmes noskaidrošanai.

⁴ <http://www.tezaurs.lv/sv/?w=labkl%C4%81j%C4%ABba>; www.letonika.lv; <http://termini.lza.lv>; www.langf.com.

10. Savukārt jēdzienu "līdzekļu izcelsme" var attiecināt gan uz fiziskās personas līdzekļiem, gan uz juridiskās personas līdzekļiem, jo tas tiek attiecināts uz noteiktiem līdzekļiem, ko persona ieguvusi saistībā ar noteiktām darbījuma attiecībām vai konkrētu darbījumu. Piemēram, kredītiestāde par uzņēmumu, kurš tikko sācis darbu un plāno veikt liela apmēra preču iepirkumu, iegūst informāciju, kas apliecina, ka līdzekļi ir iegūti no aizdevuma vai kāda cita avota. Līdzīgi arī attiecībā uz fizisko personu, izvērtējot klienta kontā saņemtos liela apmēra līdzekļus, kredītiestāde iegūst informāciju, kas apliecina šo līdzekļu izcelsmi. Iegūstamās informācijas detalizācijas pakāpe un pārbaude ir veicama atbilstoši noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas riska līmenim.

3. Labklājības izcelsmes noskaidrošana

3.1. Labklājības izcelsmes noskaidrošana, uzsākot darbījuma attiecības

11. NILLTFN likuma 19. pants paredz, ka, uzsākot darbījuma attiecības, kredītiestāde, balstoties uz noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas risku novērtējumu, iegūst un dokumentē informāciju par darbījuma attiecību mērķi un paredzamo būtību, tostarp, ja nepieciešams, kāda ir klienta līdzekļu izcelsme un materiālo stāvokli raksturojošās labklājības izcelsme. Vispirms kredītiestādei jāveic risku (piemēram, klienta valsts riska, juridiskās formas, saimnieciskās vai personiskās darbības risku) izvērtējums, lai saprastu, cik liela ir iespēja, ka klients varētu iesaistīt kredītiestādi noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijā vai terorisma finansēšanā, kā arī risks, ka produktu vai pakalpojumus var izmantot noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijai vai terorisma finansēšanai. Tālāk kredītiestāde saskaņā ar risku izvērtējumu pieņem lēmumu par nepieciešamajiem pasākumiem līdzekļu un labklājības izcelsmes noskaidrošanai.

12. Klienta sākotnējā izpēte atbilstoši klienta riska līmenim ir būtiska, lai savlaicīgi identificētu noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas riskus un spētu pieņemt lēmumus atbilstoši noteiktajam klientam piemītošā NILLTF riska līmenim, kā arī varētu nodrošināt šo risku pārvaldīšanu, novēršanu vai samazināšanu. Ja par augsta riska klientu, uzsākot darbījuma attiecības, nav iegūta pietiekama informācija, kas ļauj izdarīt pamatotus secinājumus par klienta labklājības un līdzekļu izcelsmi, darbījuma attiecību laikā, vērtējot klientu, vienīgi balstoties uz vispārīgas informācijas pamata, ir apgrūtināta iespēja gūt pārlicību par to, ka, veicot darbījumu, netiek atbalstīta noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācija, terorisma finansēšana vai šādu darbību mēģinājums, un attiecīgo darbījumu pārbaudi ir iespējams veikt, vienīgi pieprasot informāciju *post factum*. Atbilstoša klienta sākotnējā izpēte samazina iespējamību, ka klients īsā laikā var veikt un saņemt lielus naudas līdzekļu maksājumus par darbījumiem, kas var būt saistīti ar noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju, bet pēc kredītiestādē sāktās darbījumu izpētes slēgt kontu un atvērt jaunu kontu citā kredītiestādē.

Piemēri

Situācija Nr. 1:

Kredītiestādē ierodas politiski nozīmīga persona A, lai atvērtu norēķinu kontu. Zināms, ka persona A ir no Eiropas Savienības dalībvalsts un vēlas atvērt kontu Latvijas kredītiestādē, jo bieži uzturas Latvijā un ir iegādājusies vasarnīcu Latvijā.

Kredītiestādes rīcība:

Kredītiestāde iegūst informāciju par personas A labklājības izcelsmi, noskaidrojot, kādas personas A aktivitātes ir radījušas personas ienākumus, piemēram, vai persona A ir nodarbojusies ar biznesu vai arī persona pārtiek tikai no algota darba ienākumiem. Ja personas A valsts paredz amatpersonai iesniegt ienākumu deklarāciju, kredītiestāde var lūgt personu A iesniegt ienākumu deklarācijas kopiju. Informācijas iegūšanai var izmantot gan publiskos avotus, gan personas anketu.

Izvērtējot personas A plānotos konta apgrozījuma apmērus, kā arī noskaidroto informāciju no klienta anketas un publiskajiem avotiem, kredītiestāde lemj par nepieciešamību veikt iegūtās informācijas pārbaudi (piemēram, iegūt informāciju no reģistriem par personas īpašumiem, uzņēmumiem vai vērtspapīriem).

Situācija Nr. 2:

Kredītiestādē ierodas politiski nozīmīga persona B, lai atvērtu norēķinu kontu. Zināms, ka politiski nozīmīga persona B pārstāv valsti ar augstu korupcijas risku un persona B vēlas atvērt kontu, lai saņemtu ienākumus no savu kompāniju darbības vairāku miljonu eiro apmērā.

Kredītiestādes rīcība:

Ņemot vērā augsto riska līmeni, kredītiestādei, jau uzsākot darījuma attiecības, jāiegūst informācija gan par personas B labklājības izcelsmi, gan līdzekļu izcelsmi.

Piemēram, veicot šādus pasākumus:

1. Jāiegūst informācija par personas B materiālo stāvokli (kādas personas B aktivitātes ir kalpojušas par pamatu tās labklājībai).
2. Jāiegūst informācija par personas B biznesu un tā ienesīgumu (cik ilgi persona B nodarbojas ar biznesu, kā persona B ir sākusi šo biznesu, vai personai B ir attiecīgā biznesa pieredze).
3. Jāiegūst informācija par kompānijām, no kurām plānots saņemt maksājumus, jāpārlicinās par šo kompāniju reālu saimniecisko darbību un to, ka tās ir veikušas saimniecisko darbību ar šāda apmēra peļņu (piemēram, iegūstot gada pārskatu).

13. Ņemot vērā, ka labklājības izcelsmes noskaidrošanā tiek iegūta informācija par personas materiālo stāvokli, būtisks palīgs informācijas iegūšanai kredītiestādēm attiecībā uz politiski nozīmīgām personām var būt amatpersonu deklarācijas, ja attiecīgā valsts paredz personām šādas deklarācijas aizpildīt. Pasauls Banka ir veikusi atsevišķus pētījumus par amatpersonu deklarāciju aizpildīšanas pienākumiem amatpersonām dažādās valstīs, kas var palīdzēt kredītiestādēm noteikt jurisdikcijas, kuras paredz amatpersonu deklarācijas aizpildīšanas pienākumu⁵.

3.2. Labklājības izcelsmes noskaidrošana darījuma attiecību laikā

14. NILLTFN likums tieši neparedz pienākumu kredītiestādēm noskaidrot klienta labklājības izcelsmi darījuma attiecību laikā, taču šāds pienākums izriet no NILLTFN likuma 17. panta

⁵ Simeon Djankov, Rafael La Porta, Florencio Lopez-de-Silanes, and Andrei Schleifer, "Disclosure by Politicians" (National Bureau of Economic Research, Cambridge, MA, 2009), <http://www.nber.org/papers/w14703>.
Public Accountability Mechanisms, www.agidata.org/pam/.

pirmās daļas 4. punkta, kas paredz, ka kredītiestāde darījuma attiecību ietvaros nodrošina klienta izpētes gaitā iegūto dokumentu, datu un informācijas uzglabāšanu un regulāru aktualizēšanu. Līdz ar to kredītiestāde, veicot klienta darījumu uzraudzību, vērtē klienta darījumu atbilstību klienta materiālajam stāvoklim (labklājības izcelsmei) un, konstatējot darījuma neatbilstību vai neskaidrības sākotnēji iegūtai informācijai par klienta materiālo stāvokli, iegūst papildu informāciju par labklājības vai līdzekļu izcelsmi. Pastāv arī iespēja, ka kredītiestāde sākotnējā izpētē atbilstoši riska līmenim ir ieguvusi vispārīgu informāciju par klienta labklājības izcelsmi, taču, uzraugot klienta veiktos darījumus vai saistībā ar citiem apstākļiem paaugstinoties riska līmenim, var būt nepieciešams pārbaudīt sākotnēji iegūto informāciju par labklājības izcelsmi vai iegūt papildu informāciju.

15. Vienlaikus informācijas par klienta labklājības izcelsmi aktualizēšanas ietvaros kredītiestādei būtu jāseko līdzīgai publiskai informācijai un negatīvas publicitātes gadījumā par klientu, piemēram, par aizdomām par politiski nozīmīgas personas iesaisti noziedzīgos nodarījumos, jāveic klienta padziļināta izpēte.

4. Līdzekļu izcelsmes noskaidrošana

4.1. Līdzekļu izcelsmes noskaidrošana, uzsākot darījuma attiecības

16. NILLTFN likuma 19. pants paredz, ka, uzsākot darījuma attiecības, kredītiestāde, balstoties uz noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas risku novērtējumu, iegūst un dokumentē informāciju par darījuma attiecību mērķi un paredzamo būtību, tajā skaitā, ja nepieciešams, kāda ir klienta līdzekļu izcelsme. Savukārt Komisijas Noteikumu 22.1. punkts, kas attiecas uz padziļinātās izpētes gadījumiem, paredz, ka, konstatējot klienta atbilstību kādai no šo noteikumu 13., 15., 16. un 18. punktā minētajām pazīmēm, uzsākot darījuma attiecības ar klientu, finanšu iestāde iegūst papildu informāciju par klienta naudas līdzekļu izcelsmi.

17. Līdz ar to attiecībā uz klientiem, kas atbilst Noteikumu 13., 15., 16. un 18. punktā minētajām pazīmēm, līdzekļu izcelsme jānoskaidro visos gadījumos pirms darījuma attiecību uzsākšanas, taču attiecībā uz klientiem, kas neatbilst šīm pazīmēm, – ņemot vērā riska izvērtējumu, ko veido arī cita par klientu iegūtā informācija (piemēram, par klienta saimniecisko darbību, darījuma partneriem, plānotajiem darījuma apmēriem u.c.). Vienlaikus jānorāda, ka līdzekļu izcelsmes noskaidrošanai iegūstamās informācijas un dokumentu apjoms atšķirsies atkarībā no klienta riska līmeņa.

Piemēri

Situācija Nr. 1:

Kredītiestādē ierodas klients A, kurš ir Latvijas Republikas rezidents un vēlas atvērt norēķinu kontu darba algas saņemšanai un ikdienas norēķiniem.

Kredītiestādes rīcība:

Kredītiestāde iegūst informāciju no klienta par norēķinu konta atvēršanas mērķi klienta anketā, taču, ņemot vērā salīdzinoši zemo riska līmeni, var neveikt papildu pasākumus klienta līdzekļu izcelsmes noskaidrošanai. Kredītiestāde vērtē nepieciešamību pieprasīt papildu informāciju par klienta līdzekļu izcelsmi, veicot darījumu uzraudzību.

Situācija Nr. 2:

Kredītiestādē ierodas uzņēmuma B pārstāvis, kurš vēlas atvērt norēķinu kontu saimnieciskās darbības veikšanai. Uzņēmums B ir reģistrēts zemu nodokļu valstī, tas ir tikko dibināts un tam nav kontu citā kredītiestādē.

Kredītiestādes rīcība:

Kredītiestādei vispirms ir jāiegūst informācija par uzņēmumu, tā plānoto saimniecisko darbību un darījumu partneriem, lai saprastu uzņēmuma plānoto darījumu ekonomisko būtību un pārlicinātos par tā reālo darbību. Ņemot vērā, ka juridiskā persona ir tikko dibināta, kredītiestādei būtu arī jāsaprot, kāda ir līdzekļu izcelsme uzņēmuma saimnieciskajai darbībai.

Kredītiestāde saskaņā ar Noteikumu 22. punktu iegūst papildu informāciju par naudas līdzekļu izcelsmi. Atkarībā no klienta sniegtās informācijas un riska izvērtējuma kredītiestāde izvērtē, vai informācija no klienta anketas un paskaidrojumiem, kā arī publiskajos avotos sniegtā informācija ir pietiekama vai arī jāpieprasa konkrēti dokumenti par līdzekļu izcelsmi (piemēram, aizdevuma līguma kopija). Pēc pilnas informācijas izvērtēšanas kredītiestāde lemj par sadarbības sākšanu vai nesākšanu ar uzņēmumu.

4.2. Līdzekļu izcelsmes noskaidrošana darījuma attiecību laikā

18. Klienta līdzekļu izcelsme darījuma attiecību laikā jānoskaidro tādā apmērā, lai izpildītu NILLTFN likuma 20. panta pirmās daļas 1. un 2. punktā noteiktos uzdevumus aktualizēt informāciju par klienta saimniecisko vai personisko darbību, un jāveic darījumu pastāvīga uzraudzība, lai pārlicinātos, vai darījumi nav uzskatāmi par neparastiem vai aizdomīgiem. Vienlaikus NILLTFN likuma 17. panta pirmās daļas 4. punkts paredz, ka klienta izpētes ietvaros likuma subjekts nodrošina klienta izpētes gaitā iegūto dokumentu, datu un informācijas uzglabāšanu un regulāru aktualizēšanu.

19. Līdzekļu izcelsmes noskaidrošanas nepieciešamība, apmērs un regularitāte var atšķirties gan atkarībā no klienta izpētē pirms darījuma attiecību uzsākšanas iegūtās informācijas, gan noteiktā klienta riska līmeņa. Attiecībā uz klientiem, kam veicama padziļinātā izpēte, Noteikumu 23.3. punkts tieši paredz, ka finanšu iestāde noskaidro klienta kontā esošo finanšu līdzekļu izcelsmi, un līdz ar to augsta riska klientu līdzekļu izcelsmes noskaidrošanai jāpievērš īpaša uzmanība.

20. Līdzekļu izcelsme būtu jānoskaidro attiecībā uz lielākajiem darījumiem, lai izvērtētu galvenās naudas līdzekļu plūsmas izcelsmi, kā arī uz tiem darījumiem, par kuriem kredītiestādei ir radušās aizdomas citu apstākļu dēļ (piemēram, fiziska persona saņem daudz nelielu maksājumu no dažādām valstīm).

Piemēri:**Situācija Nr. 1**

Kredītiestādes klients A saņem liela apmēra maksājumu no juridiskas personas par īpašuma pārdošanu.

Kredītiestādes rīcība:

Kredītiestāde lūdz klientu iesniegt īpašuma pārdošanas darījumu apliecinošus dokumentus vai arī iegūst informāciju no nekustamā īpašuma reģistra datu bāzes.

Situācija Nr. 2:

Kredītiestādes augsta riska klients uzņēmums B, kas reģistrēts zemu nodokļu valstī, saņem kontā maksājumu vairāku miljonu eiro apmērā no cita sava konta ārpus Eiropas Savienības, ko klients tālāk pārskaita citiem uzņēmumiem.

Kredītiestādes rīcība:

Kredītiestādei jānoskaidro šo līdzekļu izcelsme (kur šie līdzekļi ir iegūti un kāds ir pamats pārskaitījuma veikšanai) un jāiegūst dokumenti, kas apliecina šo līdzekļu izcelsmi. Nav pietiekami, ja klients sniedz kredītiestādei vienīgi vispārīgu paskaidrojumu par to, ka līdzekļi ir kompānijas pašu līdzekļi. Piemēram, kredītiestāde var pieprasīt klientam konta izrakstu par attiecīgo periodu, kurā veidojies konta atlikums.

21. Tālāk tabulā norādītā informācija **sniedz piemērus** par iespējamo līdzekļu izcelsmes noskaidrošanu. Būtiski uzsvērt, ka tabulā norādītie pasākumi veicami atbilstoši klienta riska līmenim un minēti vienīgi kā piemēri, to uzskaitījums nav izsmeļošs, kā arī katrā valstī dokumentu veidi, kas sniedz priekšstatu par līdzekļu izcelsmi, var būt atšķirīgi.

Līdzekļu izcelsmes noskaidrošana		
Ienākumu kategorija	Detalizētas informācijas prasības	Iespējamie papildu dokumenti
Uzkrājumi no darba ienākumiem.	<ul style="list-style-type: none"> Ienākumi par pēdējo gadu un iepriekšējo gadu. Darba devēja biznesa veids un raksturs. Darba devēja nosaukums un adrese. 	<ul style="list-style-type: none"> Izziņa (algas lapiņa) par ienākumiem vai Darba devēja izziņa par ienākumiem. Kredītiestādes izziņa, kas skaidri parāda saņemto algu no norādītā darba devēja, vai Pēdējo mēnešu kontu pārskati, ja persona ir pašnodarbināta. Cits dokuments atbilstoši situācijai.

Ienākumi no investīcijām vai līdzekļu izmaksas pieprasījuma.	<ul style="list-style-type: none"> • Saņemto līdzekļu apmērs. • No kuras kompānijas līdzekļi saņemti. • Līdzekļu saņemšanas datums. • Līdzekļu noguldījuma ilgums. 	<ul style="list-style-type: none"> • Vēstule, izziņa no iepriekšējās investīciju kompānijas par līdzekļu izmaksu un apmēru. • Cits dokuments atbilstoši situācijai.
Akciju pārdošana.	<ul style="list-style-type: none"> • Pārdoto akciju vērtība un akciju apraksts. • Akciju pārdošanas veids (piemēram, izmantojot brokeri vai banku u.tml. un nosaukums, adrese). • Pārdošanas datums. • Cik ilgi investīcijas veiktas? 	<ul style="list-style-type: none"> • Pārdošanas juridiskie dokumenti. • Cits dokuments atbilstoši situācijai.
Īpašuma pārdošana.	<ul style="list-style-type: none"> • Pārdotā īpašuma cena. • Pilna pārdotā īpašuma adrese. • Īpašuma pārdošanas veids (piemēram, aģents, izsole, privāti, norādot arī tā nosaukumu un adresi). • Pārdošanas datums. • Cik ilgi pastāvējušas īpašumtiesības uz īpašumu? 	<ul style="list-style-type: none"> • Pārdošanas līgums. • Izziņa no īpašumu reģistra. • Cits dokuments atbilstoši situācijai.
Kompānijas vai kompānijas daļu pārdošana.	<ul style="list-style-type: none"> • Kompānijas nosaukums un adrese. • Kopējā pārdošanas summa. • Kompānijas biznesa veids. • Pārdošanas datums. 	<ul style="list-style-type: none"> • Līguma kopija. • Kredītiestādes izziņa par iemaksātajiem līdzekļiem. • Cits dokuments atbilstoši situācijai.
Mantojums.	<ul style="list-style-type: none"> • Kopējā mantojumā saņemtā summa. • Mantojuma atstājēja identitāte. • Saistība ar mantojuma atstājēju. • Mantojuma saņemšanas datums. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kredītiestādes izziņa vai dokumenti, kas apstiprina mantojuma pieņemšanu. • Cits dokuments atbilstoši situācijai.
Aizņēmums.	<ul style="list-style-type: none"> • Aizņēmuma apmērs. • Kāpēc aizņēmums nepieciešams? 	<ul style="list-style-type: none"> • Aizņēmuma līgums vai citi aizņēmumu apliecinājoši

	<ul style="list-style-type: none"> • Aizdevuma piešķirēja nosaukums un adrese. • Aizņēmuma veikšanas datums. • Līdzekļu izcelsme. 	dokumenti.
Dāvinājums.	<ul style="list-style-type: none"> • Dāvinājuma kopējais apmērs. • Informācija par dāvinātāja identitāti. • Dāvinājuma iemesls. • Saistība ar dāvinātāju. • Dāvināto līdzekļu izcelsme. 	<ul style="list-style-type: none"> • Dāvinājuma līgums. • Cits dokuments atbilstoši situācijai.
Kompānijas peļņa.	<ul style="list-style-type: none"> • Konta izdruka vai • Kompetentas personas vēstule ar apstiprinājumu un raksturojumu par kompānijas peļņu pēdējos divos gados, vai • Auditēti gada pārskati par pēdējiem diviem trim gadiem. 	
Dividendes.	<ul style="list-style-type: none"> • Kompānijas gada pārskats, kas apliecina kompānijas auditēto peļņu. • Rīkojums, lēmums vai līdzīgs dokuments par dividenžu izmaksu. 	
Citu līdzekļu izcelsme.	<ul style="list-style-type: none"> • Ienākumu raksturs. • Ienākumu apmērs. • Ienākumu saņemšanas datums. • Ienākumu avoti. 	<ul style="list-style-type: none"> • Atbilstoši dokumenti, kas apstiprina līdzekļu izcelsmi.

5. Klienta līdzekļu izcelsmes izpētes rezultātu atzīšana un pieņemšana

22. Ņemot vērā Komisijas pārbaudēs konstatētās nepilnības saistībā ar likuma subjektu neatbilstošu klienta finanšu līdzekļu izcelsmes izpētes rezultātu atzīšanu un pieņemšanu, Komisija sniedz papildu skaidrojumu par klienta finanšu līdzekļu izcelsmes izpētes rezultātu atzīšanas un pieņemšanas kārtību.

23. Praksē likuma subjekti dažkārt izmanto prezumpciju, ka gadījumā, ja klienta līdzekļi ir iemaksāti no klienta cita konta kredītiestādē, kas darbojas dalībvalstī vai trešajā valstī, kura noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas jomā izvirza prasības, kas ir līdzvērtīgas atbilstošā Latvijas likuma prasībām (tālāk tekstā – ekvivalentā valsts), ir uzskatāms, ka attiecīgā kredītiestāde ir noskaidrojusi klienta finanšu līdzekļu izcelsmi un likuma subjektam nav jāveic papildu darbības finanšu līdzekļu izcelsmes noskaidrošanai. Taču šāds pieņēmums ir nepamatots šādu apstākļu dēļ.

24. NILLTFN likuma 29. panta pirmā daļa paredz, ka likuma subjektam ir tiesības atzīt un pieņemt klienta identifikācijas un izpētes rezultātus, taču neparedz, ka no dalībvalsts vai ekvivalentās valsts kredītiestādes klienta konta saņemto finanšu līdzekļu izcelsme ir noskaidrota atbilstoši normatīvo aktu prasībām un likuma subjektam tādēļ nav jāveic nekādas tālākas darbības klienta saņemto finanšu līdzekļu izcelsmes noskaidrošanai. Proti, NILLTFN likums paredz tiesības atzīt un pieņemt klienta izpētes rezultātus, bet ne pašauties uz faktu, ka cita kredītiestāde ir veikusi klienta izpēti (naudas līdzekļu izcelsmes noskaidrošanu) atbilstoši normatīvo aktu prasībām.

25. Līdz ar to, lai likuma subjekts atzītu kredītiestāžu un finanšu iestāžu veiktās izpētes rezultātus, tie ir jāiegūst un jāizvērtē, lai gūtu pārlicību, ka tie sniedz nepieciešamo informāciju normatīvajos aktos noteiktās klienta izpētes veikšanai.